

12 Eylül'e boyun eğmeyenler

Sibel Durak

"Sağlıkta 30 yıl" ve "Hekim ve Sigara" adlı iki bilimsel kitabı olan Dr. Özen Aşut'un edebi anlamda ilk denemesi "Boyun Eğmeyenler". Mamak'tan çıktıktan sonra, emekli olunca bir şeyler yazarım diye düşünmüş Aşut. 2006 yılına gelince "İlham mı geldi, bir şeye çok mu kızdım bilmiyorum, oturup yazmaya karar verdim." diye anlatıyor romanın çıkış serüvenini. Aslında, dönemi genç kuşaklara aktarmaları gerektiği düşüncesinin kendisine yüklediği sorumlulukla eline kalemi alıyor. 2010 yılına dek süren dört yıllık bir süreci kapsıyor romanın tamamlanması. Dr. Aşut'un Mamak'ta tuttuğu günlükler, günlük olaylara ilişkin notları yazma sürecinde ona yoldaşlık ediyor. Aşut, "Kitabı yazdığım dönemde aktif olarak çalışan bir hekimdim. Demek ki olabiliyormuş. Ne kadar yoğun olunursa olunsun kimse yazmayı ertelemesin ." notunu düşünüyor. Dönemi anlatan başka kitapların gelmesini bekliyor Aşut. Kitapta da geçen "Herkes yazabilir, herkes yazmalı, bunu ertelememeli" sözünü anımsatarak, "Herkesin farklı bir bakış açısı, farklı yaşantısı olabilir. İlle de yazarların yazmasını beklememek gerek" diyor.

Belgesel romanın sorumluluğu ağır

12 Eylül'e ilişkin daha çok dışarıda kalanların kaleme aldıkları ya da içeride olanların anılarını içeren kitaplar varken, Dr. Özen Aşut o yılları roman kurgusuyla anlatmayı yeğliyor. "Boyun Eğmeyenler", Türkiye'nin kuşkusuz en karanlık yıllarına doğru giden süreci 1970'li yılların son yarısından başlayarak anlatıyor. O yıllardan yirminci yüzyılın son çeyreğine doğru akıp giden zamanı birbirinden farklı kadın karakterlerin gözünden seyrediyoruz. Beyazıt ve Maraş Katliamları, Kanlı 1 Mayıs, 7 TİP'li öğrencinin katli gibi kıyımlar da kitabın sayfalarında yerlerini alıyor. Belgesel roman yazmanın zorluğunu, "Belgesel romanın sorumluluğu ağır. Hem okunabilir edebi tadı yakalamamız hem de gerçeğe sadık kalmanız gerekiyor. Maddi bir hata yapamazsınız. Gerçekleri bir kurguya yerleştirmek, ikisini birlikte yürütmekten ötürü zaman zaman zorluk çektiğim oldu ama çok da zevkli bir şey." sözleriyle anlatıyor.

Örgütlü, bilinçli güçlü kadınlar

Aşut'un, TKP davası sonucunda 1 Mayıs 1981 yılında tanıştığı ve 18 ay esaret hayatı yaşadığı Mamak Kadınlar Koğuşunda yaşananları anlattığı satırlarını okurken, o çıtı pıtı kadınların elleri coplu iri kıyım askerlerin fiziksel ve psikolojik şiddetleri karşısında nasıl da boyun eğmeden, yola gelmeden direndiklerine şahit olmak insanın yüzünde ironik bir tebessüm uyandırıyor. O dönemin ilerici, devrimci kadınlarının kişilikleri ve yaşadıklarını resmediyor Aşut. Örgütlü, bilinçli ve güçlü kadın karakterler çıkıyor karşımıza, öyle ki, erkek karakterlerin kadınların gölgesinde kaldığı eleştirileri de geliyor. Aşut ise bu eleştirilere, "Ben konuları o kadın karakterlerin gözüyle anlatmaya çalıştığım için bu bilinçli bir tercihti" cevabını veriyor. Romanın geçmişle bugün arasında gidip gelen ve okuyucuyu uyanık durmak zorunda bırakan bir kurgusu var. Yazmaya başladığı andan itibaren kurguda çok fazla oynama yapmadığını belirtiyor Aşut. Romanda, Ankara'dan Diyarbakır'a Hatay'dan Doğu Karadeniz'e uzanan geniş bir çevre içinde yaşanan toplumsal ve siyasal olaylar anlatılıyor. "Benim amacım sadece Ankara'dan bakmak değil başka yerlerde neler oluyor bunu da göstermekti." diyor Aşut bu tespit karşısında.

Mamak, 12 Eylül sonrası insanlık dışı uygulamalarla adından söz ettiren cezaevlerinden yalnız bir tanesi. Yaşananlar, otuz yılı aşkın bir aradan sonra Mamaklı kadınların anılarından oluşan "Kaktüsler Susuz da Yaşar" kitabında gün yüzüne çıkmıştı. Dönemin tanıklarından Dr. Özen Aşut ise Mamak'ta geçirdiği yıllarla birlikte 12 Eylül'e dair biriktirdiklerini, tarihsel gerçeklere sadık kalarak "Boyun Eğmeyenler" adlı belgesel romanda kendi kurgusuyla kaleme almayı tercih etti

İçinde "tabip odası" geçen ilk roman

Romanın baş karakterlerinden Deren'in mesleği hekimlik olunca, haliyle romanda tabip odası da sıklıkla geçiyor. "İçinde tabip odası geçen ilk roman." diyor Aşut bu durum için. Deren'in doktorları temsil etmesi gibi tabip odası da aslında yapılan çalışmalar, içinde barındırdığı çelişkiler ve çekişmelerle dönemin diğer demokratik kitle örgütlerinin bir simgesi.

Üzülme hakkımız yok

Aşut'a sıklıkla sorulan soruya, yazarken o yılları düşünmenin zor olup olmadığı. Üzülme hakkını bile kendine çok görerek "O dönem sadece benim değil birçok insanın başına benzer şeyler geldi. Benden çok daha kötü şeyler yaşayanlar, ölenler oldu. O nedenle kendimde hayıflanıp üzülme hakkı görmüyorum. Oturup ağlama lüksümüz yok. Bizim görevimiz bunu bir şekilde aktarmak, toplumsallaştırmak." açıklamasını yapıyor. Düzeltmeler için yazdıklarını tekrar okuduğunda, "Nasıl olmuş bunlar. Biz neler yaşamışız." diye düşündüğünü de gizlemiyor. "Gülümsemeden anımsanmayacak, katlanılmayacak koşullardı." diyor o günler için.

Bu kadar ilgi uyandıracağını düşünmüyordum

Aşut, yazarken kitabın bu kadar ilgi uyandıracağını düşünmediğini itiraf ediyor. Özellikle gençlerin yaşamadıkları o döneme ilgi göstermesi kendisini ayrıca mutlu ediyor. Aşut, kendisi veya yakın çevresi 12 Eylül'den doğrudan etkilenmemiş olanların "Biz bu kadar olduğunu bilmiyorduk, nasıl bu kadar kör olabilmişiz" cümlelerini ise kitaptan sonra sıklıkla duymaya başladığını sözlerine ekliyor.

Dr. Özen Aşut, Nazım Hikmet Kültür Merkezi II. Kitap Şenliğinde okurlarıyla buluştu.